СВОБОДА

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

SVOBODA

UKRAINIAN DAILY

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIII. Ч. 130. Джерзи Сіти, Н. Дж., субота, 6. червня, 1925. VOL. XXXIII. No. 130. Jersey City, N. J., Saturday, June 6, 1925. THREE CENTS.

Суд знова зміняє свою заборону про діяльність юнійних організаторів.

ГВІЛИНҐ, Вест Верджінія, 4. червня. — Федеральний суд нині знова змінив свій тимчасовий приказ у справі організовання страйкуючих майнерів в юнії.

Новий приказ уже не дозваляє юнійним організаторам уживати до організації юнії лишень „мирних способів", але забороняє вживати погроз, побоїв та насильства. На таку стилізацію приказу мали згодитися й юнії й підприємці.

Переслухання в справі перемінн сього приказу на тимчасову судову заборону відбудеться, як се було вперед заповіджено, дня 12. червня.

ВЖЕ ВИКІНЧИЛИ ПЛЯН ПОШУКУВАННЯ ЗА АМУНДСЕНОМ.

ВАШИНҐТОН, 4. червня. — Капітан З. Лендсовн, командуючий офіцир великого бальона американської воєнної фльоти, предложив уже міністерству фльоти плян виправи за підбігуновим подорожнім Амундсеном.

Після сього пляну основою операцій малиби бути Шпіцберген. Туди малобися вислати два американські кермові бальони, і звідти вони малиби почати пошукування за пропавшим подорожним.

ШЕРИФ ЗААРЕШТУВАВ СЕБЕ САМОГО.

МАВЛТІ, Джорджія, 3. червня. — Джордж Грайнер, заступник шерифа повіту Берієна, довідавшися, що кревняки фармера Джана Гайерса заприсягли проти нього варант за те, що він пострілив Гайерса кілька днів тому, зголосився сейчас до вязниці, замкнувся самий на ключ та віддав його в руки одного з родини шерифа. Се перший того рода случай в сьому стейті.

Справа Грайнера й Гайерса почалася з того, що Грайнер пішов до дому Гайерса доручити йому варант. Гайерс почав з ним сваритися, а коли сягнув по револьвер, шериф його перебіг та тяжко пострілив. Гайерс відай помре.

ДОВГОЛІТНА ВЯЗНИЦЯ ЗА СКРИВАННЄ ПРИХОДІВ.

НЮ ЙОРК, 3. червня. — Федеральний суд засудив адвоката Чарлза Стейнберга на 5 літ вязниці та 10,000 долярів кари за те, що він під присягою подав фалшиво свої приходи.

НЕЩАСЛИВА ПОШЛЮБНА ПОДОРОЖ.

ГЕМОНТОН, Ню Джерзі, 3. червня. — Недалеко від сього міста розбився до телеграфічного стовпа новенький автомобіль, в якому їхала до Атлентик Сити на пошлюбну подорож одна молода пара, що побралася лишень нинішнього дня. Обоїх молодят забрано до шпиталю тяжко покалічених.

ПОЛІЦІЯ ЗДЕРЖУЄ ПОХОРОН.

ДЖЕРЗИ СИТІ, Ню Джерзі, 4. червня. — Місцева поліція заборонила похоронити тіло Макса Гофмана, поки лікарі не розслідять причини його смерти. Тіло найдено вчора в „бейзмент" його дому. Поліція догадується, що він помер насідком якогось злочину.

ЛІЦИТУЮТЬ ГОҐ АЙЛЕНД.

ВАШИНҐТОН, 4. червня. — Американський уряд оголошує що він виставить на ліцитацію Гоґ Айленд, як лишень забере з нього машинерію та другі причандали.

ЗІ СТРАХУ ПЕРЕД ОГНЕМ КИНУВСЯ НА СМЕРТЬ.

НЮ ЙОРК, 3. червня. — Заскочений нагло огнем на семому поверсі, Гарі Енгелендер, бачучи за собою огонь, кинувся з висоти на вулицю й погиб на місци. Пожарна сторожа каже, що якби був пождав, був би вратувався.

ДОБУВАЮТЬ МОРСЬКІ ДИВАЦТВА.

НЮ ЙОРК, 4. червня. — Корабель Арктурус, котрий Нюйорське Зоольоґічне Товариство вислало на прослідження життя в морських глибинах, кождого дня далі добуває з моря предивні звірята. Нині виловлено з моря коло 500 родів найдивніших форм, як маленькі людоїди зі зеленими очима, величезні лискорі з дзюбами, скляні губки, звіздисті риби і таке инче.

ПРОТОЧИНА ЇХ ЗРАДИЛА.

НЮ ЙОРК, 4. червня. — На французькім кораблн Парижу відкрито скритку, а в ній 216 фляшок французької горівки та трох захованих пасажирів. На скритку попали в той спосіб, що з неї затекли до каюти другого пасажира паворози горівки з розбитої фляшки.

ДОВКОЛА НАУКИ ПРО ПОХОДЖЕННЯ ВИСШИХ РОДІВ З НИЗЧИХ.

НЮ ЙОРК, 4. червня. — З нагоди замкнення шкільного року на Колумбійськім університеті виголосив голова університету др. Батлер промову, в котрій виступив остро проти закона стейту Тенесі, котрим заборонено навчати в публичних школах науки еволюції (після котрої висші роди звірят розвинулися постепенно з низчих).

Др. Джан Вайн, редактор Католицької Енциклопедії, виступив [illegible] проти [illegible] науки еволюції [illegible] були свобідна й [illegible] вчені [illegible]

УДАРТЕ В ВІЧЕВИЙ ДЗВІН, ДОПОМОЖІТЬ ГОЛОДНОМУ СЕЛУ.

Від місяців не бачить наш селянин хліба. Сам не має чим поживитися і не має зерна на весняний посів. Тепла зима і мишва знищила озимину. Лютий ворог донищує його податками і даннинами та жде на його загибіль.

Громадяне. Не даймо загибати живому народови. Киньмося всі як один до ратунку нашії. Нехай прокинеться в ту страшну хвилю і найбільш заспаний кут, хай вдарить в вічевий дзвін і кличе нарід на пораду, на негайну допомогу нашому Голодуючому Рідному Селу.

Порятувати село — це наш святий обовязок, бо ратуючи село, ратуємо українську націю. Від того обовязку не може і не сміє відтягнутися буквально ні одна особа українського роду.

В першій мірі повинні взятися до цеї праці наші товариства і парохії по місцях, а дальше всі свідомі громадяне. Повинні скликувати віча і наради і представити народови голодове лихоліття в старім краю.

Коли бракує Вам бесідника пишіть до Обєднання на адресу:

OBYEDNANNYE, 847 N. FRANKLIN ST., PHILADELPHIA, PA.

СТРІНУЛИ ВЕЛИТЕНСЬКІ ЛЕДОВІ ГОРИ.

НЮ ЙОРК, 3. червня. — Пасажири прибувшого сюди скандинавського корабля Оскара II. оповідають, що по дорозі з Копенгаги корабель стрінув коло Нової Фунляндії величезні ледові гори. Після помірів, переведених официрами корабля, одна ледова гора мала тисячу стіп довжини, 800 стіп ширини, а що найменче 250 стіп висоти.

ВІДКЛИКАННЄ КОНЦЕРТУ В НЮ ЙОРКУ.

Концерт, який мав відбутися сеї неділі вечір в Народньому Домі в Ню Йорку, Заходом Конґресового Комітету, не відбудеться з причини занедужання піаністки і також ізза спеки.

АНҐЛІЙСЬКІ ТКАЛЬНЯНІ ПРОМИСЛОВЦІ ПОКЛАЛИ НАДІЮ НА ШАРАВАРИ.

ЛОНДОН, 4. червня. — На зборах анґлійських ткальняних промисловців виступали бесідники з нарікапнем на жіночу моду носити короткі спідниці. Говорили вони, що ся мода вбиває анґлійський ткальняний промисел. Другі потішали делеґатів надією, що заведені молодими студентами висших анґлійських шкіл „оксфордські мішки", широчезні шаравари, можуть принятися загально не лишень в Анґлії, але в цілому світі, а тоді анґлійський ткальняний промисел може бути вратований.

Як пояснювали на конвенції, жіноча мода короткої спідниці підриває ткальняний промисел тому, бо на модну спідницю женщина потребує одного й три чверти ярда матерії, тоді як давнійше потребувала вісім ярдів.

НАРОДИ, ЩО ВИМИРАЮТЬ.

В Єрусалимі живуть потомки чотирох народів, які сьогодні є майже на вимертю, а саме: Караїти, Самаритяне, Нісери та Метавілі. З перших осталося 50 осіб, других 150, останніх 3,000 осіб.

НЕВДЯЧНИЙ АРЦИБАШЕВ.

Перебуваючий на еміґрації російський письменник Арцибашев помістив в часописі „За Свободу" фейлетон присвячений померлому недавно патріярхови Тихонови.

В сім фейлетоні висказує Арцибашев погляд, що чрезвичайна чужа души Москаля і що „вона є твором Латишів, Китайців, Поляків, Жидів та іншої сволоти".

Польська преса сим дуже [illegible] і обурена.

ПЕРШИЙ ВИСТУП УКРАЇНСЬКОГО СИЛАЧА ГАРКАВЕНКА НА СХОДІ АМЕРИКИ.

Український силач Олександер Гаркавенко, добре вже відомий зі своїх виступів на заході Злучених Держав, виступить в перше на сцені в Джерзі Сити, Ню Джерзі. Приняв він визов польського шампіона, Юзефа Завадського з умовою, що на случай програної Гаркавенка його менаджер Джек Пфефер заплатить польському атлетови 5,000 долярів. Боротьба відбудеться в Вікторі Гол, в Джерзи Сити, Ню Джерзі, в понеділок, 15. червня сього року.

Боротьба викликує велике зацікавленнє серед публики, яка цікавиться спортом, а спеціяльно борбництвом.

Се буде перша боротьба на сході, а після неї наступлять певно другі, бо менаджер Гаркавенка розголошує визов Гаркавенка до всіх атлетів боротися на всяких умовах, які вони захочуть.

ЗОЛОТА ГОРЯЧКА НА СИБІРІ.

Нові вісти про відкриття золотих покладів викликали в східно - сибірському окрузі Верхнеєсейськ горячкове схвилювання. Цілі села кидають мешканці, мандруючи до округа Томот, де нібн то має бути багато золота. Містечко Сея мешканці майже зовсім покинули. Також багато шахтярів покинули дотеперішню роботу й пішли до округа Томот. А що фантастичні оповідання про засоби золота звичайно переборщені, то побоюються, що богато селян і робітників зруйнується цими авантурничими мандрівками до мнимого золотодайного краю.

ІЗ КРАЇНИ СЛИВОК.

У 1856 році один Француз привіз кілька родів сливок до Каліфорнії. З того часу розвинувся там великанський сливковий промисл. У 1870 році оснували перші більші сливкові сади, а 1879 р. сливи вкривали вже цілі простори Каліфорнії. В 1919 році збір сливок виносив 135 тисяч тон, вартости 32 мілїони долярів. Але ця продукція не вистарчала ще Зединеним Державам, і в Каліфорнії, так сказати, щодня повстають нові сливкові сади.

АНҐЛІЙСЬКИЙ ЧАСОПИС ПРО ПОЛЬЩУ.

„Ню Стейтсмен" помістив статтю про Польщу. Зазначує, що хоч анґлійська опінія є проти нападу на Польщу, то під ніяким оглядом не може Анґлія ґарантувати теперішніх границь Польщі. Колиб Польщу заатакували СРСР. або Німеччина, то більшість анґлійської громадської думки булаб по боці неприятелів Польщі.

ЕМІҐРАЦІЯ ДО ФРАНЦІЇ.

На підставі недавно оголошених урядових даних, протягом 1924 р. прибуло до Франції зорґанізованими транспортами 239,365 робітників-чужинців. З того до праці в промислі 197,176, а до праці на ріллі 42,189.

Після державної приналежности, еміґранти діляться:

	Пром.:	Ріля:
Італія	83.881	13.696
Польща	23.265	14.783
Бельгія	23.779	10.935
Еспанія	6.695	8.287
Портуґалія	6.715	7.491
Чехословач.	4.401	5.689
Росія (еміґр.)	3.592	547
Ріжні	22.842	2.767

Яке число Українців, годі сказати. В кождому разі поважне і то не тільки з поміж Українців з Галичини, але й еміґрації. В поданій вище статистиці Українці зачислені в рубриці Польщі, Росії і инших.

65 ЛІТ ХОРА.

В міському шпиталі в Едінбергі померла стара жінка, що остапала там майже ціле життя. Занедужала на 25-ому році життя й хорувала до смерти. При цьому дожила 90-го року життя. Точно взявши, провела в шпиталі 65 літ і 7 місяців. Увесь той час пролежала на тому самому місці, але двічі дістала нове ліжко, бо ліжко, в якому спиться день і ніч не держить 65 літ. Скільки постелі, скільки лікарств вона зужила, скільки разів оглядав її лікар — це годі вже ствердити. Тут дійсно можна говорити про рекорд. Хора була все в доброму гуморі, все робила якусь пожиточну роботу. Лежала або сиділа в постелі. Перед самою смертю зробилась мелянхолійна. Вона прийшла до шпиталю хора на малярію. Звичайно нехожу цією недугою виходять зі шпиталю по кількох тижнях, у неї все наново виступали обяви паралїжу. Инші пацієнти, у яких виступали такісамі обяви, вмирали протягом короткого часу. Вонаж дожила 90-го року. Сестри-жалібниці й лікарі так були призвичаїлися до неї, що дійсно відчули її втрату.

КІЛЬКО НАСЕЛЕННЯ МАЄ КОРОЛІВСТВО НОРВЕҐІЇ?

Після загальної конскрипції в грудні 1924 року було в Норвеґії два міліони сімсот пятьдесять дві тисячі двіста двоє людий (2,752,202). За рік побільшилося населення королівства приблизно о 20 тисяч.

Норвежці — народ недостигаючий числом навіть 3 міліонів, та жиючий на дуже скупій і гористій землі, всеж таки живе щасливо у своїй убогій але вільній вітчині.

Аліянтські дипльомати предкладають Німеччині ноту про її розоруження.

БЕРЛІН, 4. червня. — Представники аліянтських держав у Німеччині предложили нині разом німецькому урядови ноту в справі розоруження Німеччини та евакуації Рурщини.

Німецький кабінет міністрів збереться завтра, щоби розглянути сю ноту та уложити відповідь. З огляду на велику вагу справи проводити засіданнєм буде самий президент німецької републики, генерал Гінденбурґ.

НАПРУЖЕНЕ ЖИТТЯ ПРИЧИНОЮ ВЧАСНОЇ СМЕРТИ.

ЛОНДОН, 4. червня. — Лорд Досон оф Пен, надворний лікар анґлійського короля, виголосив тут на конвенції американських лікарів відчит про вплив модерного (новочасного) життя на здоровля й життя людини.

В своїм відчиті лікар заявив, що великий поспіх новочасного бизнесу є причиною скорого старіння людий та вчасної смерти.

СМЕРТЬ ВЕЛИКОГО ФРАНЦУЗЬКОГО АСТРОНОМА.

ПАРИЖ, 4. червня. — Каміль Флямаріон, славний астроном і фільософ, помер тут нині в 83. році життя.

Флямаріон почав свою незвичайну карієру з того, що вже в 16. році життя написав працю про космоґрафію (опис світа). Він був основателем французького астрономічного товариства, автором богато праць про астрономію та автором кількох важних астрономічних відкрить. Його всі писання відзначаються великою популярностию стилю і тому були широко відомі в Франції й поза нею.

Відомий він теж українській читаючій публиці з переводу його книжки „Небо".

ЧУЖІ ДЕРЖАВИ ШЛЮТЬ СВОЇ ФЛЬОТИ ДО КИТАЮ.

ШАНҐАЙ, 4. червня. — Ціле місто нині було спокійне, але нагружене, немовби перед новим вибухом. Всі держави, заінтересовані в Китаю, скріпили свої сторожі та вислали на китайські води свої воєнні кораблі, щоби тим настрашити Китайців.

Аліянти видали осторогу китайському урядови, щоби він доложив всіх сил та здержував власних урядників, які своїм нетактом часто доводять до заворушень.

ПРИГОТОВЛЯЛИ ЗАМАХ НА ЕСПАНСЬКОГО КОРОЛЯ.

БАРСЕЛЬОНА, Еспанія, 4. червня. — На життя еспанського короля Альфонса приготовлено замах. Підчас його подорожи до сього міста мали його розірвати величезною бомбою, підложеною на зелізничім торі. Поліція на час відкрила бомбу, і король міг її оглянути в місцевім музею, де її зложено.

КЛОПІТ БОЛЬШЕВИЦЬКОГО ПРЕДСТАВНИКА З БОЛЬШЕВИЦЬКИМИ ДЕМОНСТРАНТАМИ.

ПАРИЖ, 4. червня. — На запрошення большевицького представника в Франції Красіна відвідав нині французький міністер освіти совєтський павільон на межинародній виставі декоративної штуки. У хвилі, як пан Красін і пані Красінова стали обводити міністра по павільоні, громадка комуністів на виставі урядила демонстрацію; вони стали співати Інтернаціонал та кричати: „Геть з війною" ! „Най живе Мароко".

Міністер сейчас заявив, що він прийшов на виставу, а не на політичну демонстрацію, і тому вважає своїм обовязком сейчас покинути виставу. Пан Красін став його перепрашати та махати руками на своїх товаришів, щоби вони перестали демонстрацію. Однак сі не слухали большевицького дипльомата. Він показався зовсім безсильним, і французький міністер та все його французьке товариство покинуло демонстраційно виставу.

АНҐЛІЙСЬКІ РОБІТНИЧІ ЮНІЇ ПЕРЕД ВАЖНИМ КРОКОМ.

ЛОНДОН, 4. червня. — Вісім великих робітничих юнійних союзів зібралося тут нині на важну конференцію, яка має постановити, чи треба анґлійським робітничим юніям обєднатися в одно спільне тіло для взаїмної допомоги на случай, якби інтереси котроїнебудь ґрупи були загрожені.

По довгих дебатах постановлено віддати цілу справу до розгляненння комітетови, до котрого має ввійти по двох представників з кождої ґрупи. Прихильники радикальної політики вважають се рішенне своєю поражкою.

В нарадах беруть участь представники юній майнерів, зелізничих робітників, перевозової служби, всяких будівляних промислів та відділу будови кораблів.

АНҐЛІЯ Й ФРАНЦІЯ ВЖЕ ПОГОДИЛИСЯ ЩОДО НІМЕЦЬКОЇ ПОЛІТИКИ.

ЛОНДОН, 4. червня. — З заяв анґлійської преси видно, що Анґлія вже має справді повне порозумінне з Францією щодо дальшого поступовання супроти Німеччини. Тепер і французька й анґлійська преса згідно напоминають Німеччину, щоби вона приняла аліянтську пропозицію щодо ґарантії, бо се є її одинока нагода увільнити Рурщину від французької окупації.

ЛІҐА МАЄ ЗРОБИТИ КОНТРОЛЮ В АВСТРІЇ.

ЖЕНЕВА, 3. червня. — Рада Ліґи Народів установила нині спеціяльну комісію, зложену з Анґлічанина Лейтона та Француза Ріста, яка має зробити безсторонний розслід економічного стану Австрії та предложити [illegible]

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодинокє число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ПІЗНАВ ПО ФАКТАХ

До канцеляріï Українського Народного Союза наспіло сими днями ось таке письмо:

Я, низче підписаний член 27. відділу Українського Народного Союза, складаю щиру подяку Українському Народному Союзови за виплаченне мені запомоги в сумі 346 долярів по моїй дочці Стефанії Гладкій, котра належала до молодечого департаменту нашого відділу.

Складаю сердечну подяку головним урядникам за те, що вони виплатили сю запомогу сейчас, скоро, без ніякої проволоки, що виплатили тоді, коли я її найбільше потребував.

Поведенне Українського Народного Союза та його головних урядників супроти мене, члена Українського Народного Союза, в біді переконало мене наглядно, яким великим добродієм є наш Батько на чужині, наш Український Народний Союз.

Я знаю, що моя голословна подяка, хочби вона була сказана й найкращими словами, не буде належитою подякою для нашого великого добродія, для Українського Народного Союза. Тому я обіцюю старатися приєднати до Українського Народного Союза нових членів і старатися, щоби кождий член нашого відділу вписав свої діти до молодечого департаменту Українського Народного Союза. Я покажу на ділі, що в нашім Українськім Народнім Союзі є велика чисельна й маєткова сила, та на примірі зі свого власного досвіду розкажу всім, як чесно й гідно зі мною обійшовся головний уряд Українського Народного Союза.

Василь Гладкий,
секретар 27. відділу Укр. Народ. Союза
в Нюарку, Ню Джерзі.

Щирі се слова. Щирі, бо прибите тяжким горем серце батька певно не має часу на ніяку облуду для гарного людського ока.

Золоті се слова, хоч прості. Золоті, бо місто дякувати красними словами, отсей опечалений батько обіцює старатися приєднувати других батьків до вписування своїх дітий до молодечого департаменту Українського Народного Союза. Колиб всі нещасні батьки в сей спосіб дякували свому великому батькови, Українському Народному Союзови, як отсей секретар відділу, то Український Народний Союз у дуже короткім часі досягнувби сотки тисяч членів.

Додаймо до сих його слів ще деяке пояснення про вагу обезпечення дітий. Отсей власне член записав свою покійну дитину до молодечого департаменту в лютім 1922. року. За три роки членьства заплатив він до каси Українського Народного Союза за сю дитину коло девять долярів. За сих девять долярів батько дістав після статута при смерти 346 долярів. Отсе є найкраще пояснення тим, котрі не розуміють сути обезпечення, котрі хотілиби мати дитину обезпеченою, а ще й хотілиби відтак дістати зворот вкладок, як дитина осягне повнолітність. Пояснення лежить якраз у відношенню межи сими 9 долярами, які заплатив батько до каси Союза, а 346 долярами, які він дістав, як дитина померла. Звідки взялося в касі сих додаткових 337 долярів понад 9 долярів, заплачених батьком? Чи з неба впали? Чи скарб де роскопано в землі? Ні. Заплатили сю решту батьки, яких діти лишилися в живих. Словами, одного дитина померла й він дістав гроші, зложені тими щасливими батьками, котрих діти не померли. В сьому лежить взаїмна поміч помежи батьками дітий, яка обявляється вписуванием дітий до молодечого департаменту Українського Народного Союза. Кождий член може мати таке велике право. Треба лишень свої діти до сього департаменту вписати й за них місячно платити по 25 центів. От і все. На случай нещастя з того виходить велика поміч.

СВОЇ ЗІ СВОЇМИ

Московська большевицька ґазета „Известия", урядовий орґан „Центрального Исполнительного Комитета Союза Советских Социялистических Республик" подає в свойому 105. числі з неділі, 10. мая сього року, таку новинку:

ГОЛОД В ПРИКАРПАТТЮ.

ВАРШАВА, 8. мая. — На засіданню сойму заявив посол ксьондз Ільків, що в Прикарпаттю селянство находиться в незвичайню тяжкім положенню та спасається від голоду суроґатами. На доказ свого твердження посол передав міністрови рільництва хліб, зроблений з отруби, тертої гнилої картофлі, трачиння й моху.

Хто се такий ксьондз Ільків, се аж надто добре знають наші читачі. Се той самий український католицький священик, що поломав бойкот, який український народ Галичини наложив був на перші вибори до польського сойму. Се той самий лядський підсусідок, котрий важився в польськім соймі йти руче об руку з польськими послами проти найпростійшого ро- [illegible] наконець, що не має відваги їздити на польських зелізницях без захорони польської жандармерії.

Ось такому мерзенникови большевицька преса робить розголос на першій стороні. Про чесних українських послів з українського клюбу та преса не згадувала ні словом, щоби, борони-боже, читачі не дізналися, що українські селяни під польською кормигою вибрали собі чесних заступників, які не втікли за границю, але лишилися на своїм становищи й, не дивлячися на переслідування й арешти, чесно й вірно обстоюють інтереси українського народа. Місто подавати вістки про інтерпеляції українських послів у справі голоду, большевицька преса розхвалює помуркування „ксендза Ількова", польського псубрата та ще й замилює читачам очи тим, що не каже ні словом про галицьку Україну, але видумує якесь Підкарпатте. Все те робиться немовби навмисне на те, щоби показати, що большевицькій души близча по души діяльність польського раба й польонізатора свого народа, як щира й безінтересовна праця ідейних українських національних діячів.

Та най буде Україні навіть і з того лиха якась користь. Най читають сю новинку наші люди в Америці і най знають ті, які не хочуть помагати своїм братям, голодуючим в старім краю, бо мовляв там голоду нема. Най читають всі ті, що в сей голод не вірують, і най знають вони, що вони гірші навіть від ляцького підсусідка, „ксьондза Ількова". Най знають вони, що на вид голоду навіть юдине серце сього мерзенника зворушилося, тоді як їх [illegible]

Що пишуть старо-краєві ґазети

ДУХОВНА ЦЕНЗУРА. НА ЧИЙ МЛИН ВОДА?

„Діло" пише:

Коли уважно прочитати новопроголошений „закон львівського митрополичого ординаріяту про попереджаючу цензуру книг" та основно розважити всякі можливі його наслідки в практиці, муситься прийти до переконання, що це є вода на млин ворогів нашої гр.-кат. церкви й ворогів нашого українського народу.

Не знаємо напевно, який був привід до видання цього закона ані яка є його мета — про це можна лише догадуватися, одначе нема ніякого сумніву, що цей закон не може вийти на добро гр.-кат. церкви, ані не може піддержати впливу гр.-кат. духовенства, ані скріпити поваги його ерархії; навпаки, практичні наслідки цього закону можуть бути дуже шкідливі для нашої церковної і національної справи.

Якщо святоюрські кодифікатори мали на меті успішну боротьбу з протирелігійною і протицерковною літературою й публіцистикою, то їх цензуральний закон являється зовсім недоцільним, бо супроти світських людей він має виключно лише моральну санкцію; він буде обовязувати лише тих світських авторів і видавців, які йому добровільно підчиняться. Значить, цей закон ні трохи не спинить ані навіть не зменьшить продукції книг, творів і статтей протирелігійного або протицерковного змісту, бо їх автори і видавці будуть вповні іґнорувати ординаріятську превентивну цензуру. За те ординаріятські цензори будуть спинювати й утруднювати письменницьку й видавничу діяльність тих людей, які признають авторитет церкви і церковної ерархії, бо лише такі люде будуть підчинюватися їх цензорі; значить — ординаріятські цензори будуть припинювати і зменшувати продукцію книг, творів і статтей писаних якраз в релігійнім, християнськім, католицькім дусі.

Сильнійше, ніж світських людей, превентивна ординаріятська цензура досягне священиків, бо на священиків цензуральний ординаріятський закон має не лише моральну санкцію, тай і моральна залежність священиків від своїх церковних властей багато більша. Розуміється і між духовенством цензорські практики найприкрійше відібються на ідейних, рухливих, роботящих одиницях — на тих одиницях, яких діяльність приносить найбільше користи для церкви і нації, а за те на них саме стягає переслідування з боку „сильних міра сего". Але й загал духовенства прикро відчує появу цензурального закона, бо в світлі цього закона всі священики являться людьми підозрілими, яких діяльність треба для обережности піддавати „попереджаючій" цензурі. Вони не можуть видавати творів не лише релігійного, але і світського змісту, не можуть писати до часописів не тільки про справи церковні, але й про справи народні, не лише про болячки свого стану, але й про рух освітний, кооперативний чи який-небудь инший, — якщо не одержать перед друком „пляцет" своєї влади. Одним словом вони є наклеймлені своїми церковними начальниками як люде підозрілі, непевні і несвоєвільні, яких невідступно мають пильнувати і няньчити ординаріятські цензори.

Досі тільки наші вороги „урбі ет орбі" проголошували, що наші священики є аґітаторами, „борителями", „вархоламиʼ", „гайдамаками" і т. и., — тепер те саме проголошує і утверджує своїм „авторитетом" церковна влада.

Цензуральний закон львівського митрополичого ординаріяту з одного боку є випливом анахронічної середньовічини, а з другого наслідком конкордату польського уряду з римською курією. Провідні ідеї мін. Ст. Ґрабського, автора конкордатної умови, вселилися в наших ерархів і заставили їх видати „закон", на який не здобулась би навіть крайно реакційно-поліційна держава. Коли зважити, що конкордат підчинює наше духовенство світській владі, робить його всеціло залежним від адміністративних орґанів, перетворює його у виконавців чужосторонніх забаганок; коли зважити, що конкордат робить духовенство фактично мертвим чинником в громадському житті, то стане ясним, що цензуральний закон львівського ординаріяту є лише другою стороною і то гіршою стороною одної і тієї самої медалі. Та конкордат ще не увійшов в життя, але „закон про попереджаючу цензуру книг" вже став правосильний з днем 1. травня ц. р. І коли — зовсім природно — нам важко чогось доброго сподіватися від наших противників, то в якому світлі зявляються перед нами кроки й поступки гр. кат. церковної ерархії?

Удар за ударом паде на гр. кат. церковну орґанізацію, як національну орґанізацію одної частини українського народу. Целібат — конкордат — цензура. В першу чергу виступлено хитро зі справою целібату. Та тут можна було ще дошукуватись якоїсь ідеї у гр. кат. ерархів, а страху у римських можновладців. Без сумніву в целібаті є якась ідея, тільки для нас непідхожа, головно в теперішньому часі. Має свою ідею й Рим, що намагається знищити право женитьби гр. кат. духовенства, бо в латинській церкві все нагальнійше зявляються домагання знесення целібату. Жонате гр. кат. духовенство є — мовляв — „лихим прикладом" для латинського духовенства. Якщо Рим годиться на здійснювания права женитьби для гр. кат. духовенства, то чому він противиться приверненню такогож права для латинського духовенства?

Але яка провідна ідея міститься в цензуральному законі львівського митроп. ординаріяту? Ідея Ґрабского, Смульского, Прушиньского, Борженцкого; ідея прокураторів, цензорів і поліцаїв.

Гр. кат. церковна орґанізація розкладається, унія в занепаді, гр. кат. церква на краю пропасти та в небезпеці ліквідації в користь польського латинства й польського православя, в користь презвитеріянізму, штундизму і т. и., а наші ерархи, що готові йти на муки за справу целібату, рятують церкву тим, що по рукам і ногам вяжуть підчинене собі духовенство.

Український священик серед війни, яка зі всіх боків ведеться проти українсько-католицької церкви, є вповні обеззброєний, розоружений і то — на жаль — своєю ерархією. Замісць подумати й перевести націоналізацію церкви, зробити її живою, чинною, орґанізуючою, воюючою, церковна влада всіми силами бореться за анахронічний консерватизм, за пасивну ролю духовенства. Отже не вільно нікому видавати св. Письма в народній мові без попередньої цензури, не вільно нікому видавати релігійних творів, не вільно видавати праць, в яких порушується питання етики і моралі. А що самі церковні достойники ставляться до видання таких творів наскрізь безучасно, безчинно, то таких видань взагалі не буде, бож ніхто не буде роками чекати на вислід ординаріятської цензури. Та переклади св. Письма, псальми, молитовники і такі инші книжки вже видають пресвитеріяне. Серед широких мас працюють пресвитеріянські місіонарі; в Станиславові й Коломиї істнують уже українські пресвитеріянські громади, відправляються богослуження в живій літературній мові, а гр. кат. ерархи продумують над тим, яким способом звязати руки й заткати уста підчиненому собі духовенству.

Перед кількома днями відбувся у Львові зїзд німецьких евангелицьких пасторів, на якому евангелицький пастор з Коломиї (з кольонії Баґінсберґ) повідомив, що до нього звернулася українська пресвитеріянська громада в Коломиї за дозволом відправляти богослуження в евангелицькій церкві. Пастор дав вимиваючу відповідь, лякаючись, щоби польська влада не добачувала в тому нарушення „польських державних інтересів". Тому звернувся зі запитом в тій справі до коломийського старости й одержав відповідь, що це якраз є по лінії польських інтересів, „бо пшецеж в Польсце ест конституція, вольносць і толеранція релігійна. Польске владзе відзялиби то хентне для утржиманя спокою релігійнего".

Чи треба ще яких небудь коментарів? Чи треба взагалі виразнійше говорити, в чию користь спутується духовенство і накладається на нього цензуральний примус? Над иншими справами, звязаними з цензуральними зазіханнями, що є тільки одним звеном в ланцюху ліквідації українсько-католицької церковної орґанізації, нехай застановляться шан. читачі. А всі, що дорожать тією церковною орґанізацією — як орґанізацією значної вітки нашої нації, нехай задумаються, чи допомогти нашим ерархам, Римові і польській владі в ліквідації унії, чи боротися за її вдержання до кращих часів?

Х. В.

НАРІД І ЦЕРКВА

III.

Церква є народною інституцією. І то інституцією для нас Українців як народу недержавного і поневоленого особливо важною. Державний нарід має ще школу, військо, суд, адміністрацію і інші установи, які виховують нарід на добрих і чесних горожан, які вчать його любити і шанувати свою минувшину, звичаї і обичаї, свій край і нарід, а навіть свою релігію. Ми Українці того всього не маємо. Навпаки вся акція державних установ звернена на знищення нашої нації, а навіть нашого обряду, коли ходить о греко-католицьку церкву. Остає нам тільки церква як найсильнійша не тільки релігійна, але й народна інституція. На ню спадає силою обставин той тягар, який спочиває в державної нації на державних установах. Вона має виховувати нові покоління в патріотизмі і громадянських чеснотах, в любови і посвяті для свого поневоленого народа, а що більше загрівати його до боротьби за правду, за визволення українського народа. Так здебільша бувало у всіх других народів. Так було в нас, коли за Хмельниччини черці та питомці з Києво-Печерської Лаври були висланцями великого гетьмана та роздували народне повстання по широких українських землях, так було підчас боротьби о Соборну Італію, коли чернець і проповідник Ґавацці загрівав нарід до боротьби за свободу і зеднання італійського народа та голосив в імя соборности і добра нації навіть відібрання від римського папи — свого зверхника, так званої церковної держави і міста Риму, на якій то теріторії папа виконував світську королівську власть. І так сталося як він проповідував, а сам він став народним героем, якого поважає сегодня весь італійський нарід, а навіть і італійська католицька церква.

Церква має на наших землях великий вплив ще й з того згляду, що в нас, коли ходить о західно-українські землі, не проведено розділу між державою, а церквою. Церква має своє слово в школі і інших державних установах. Католицька церква є в Польщі церквою пануючою, подібно як в давній Австрії. Польська держава її попирає та признає певні привілеї, але за те робить її слугою польського шовінізму та средством до винародовлення непольських народів, які по неволі опинилися під польською кормигою.

В тім лежить велика небезпека для української нації. Українська греко-католицька церква мусить бути дуже чуйна, а її ерархія дуже розважна та тактовна, коли маємо охоронити нарід від тої заглади, яка її загрожує з боку польського уряду, а навіть і польського католицького костела. А коли возьмемо це під зрілу розвагу то зрозуміємо, чому ми не можемо допустити до цего, щоби метрики були писані по польськи, щоби урядова переписка парохіяльних урядів з державними була ведена в польській мові, щоби науку релігії подавано нашим дітям рівнож в польській мові, щоби відправлювано урочисто свято конституції третого мая і т. п., бо це все є першим стапом до цілковитого знищення української церкви, а дальше і самого народа.

Боротьба нашого громадянства з владиками в справі припинення заведення примусового целібату має рівнож тільки самозаховавчий мотив. Якщоби ми мали українську державу мало хто інтересувавбися справою целібату. Булаби це внутрішна справа церкви. Сегодня стоїть справа інакше, бо целібатом розбивають вороги наш нарід і церкву. Ще гірше стоїть справа з конкордатом, який обкроює права греко-католицької української церкви, бо не дає змоги її поширитися, а зате кидає міліони нашого населення за так зв. сокальським кордоном в руки римо-католицького польського костела. Того костела, який цілими віками нічого іншого на наших землях не робив як тільки винародовлював наші найкращі сили, їх польщив та робив з них найбільш завзятих та жорстоких ворогів нашого народа і нашої церкви. Того костела, який нам творив ренеґатів в роді Яреми Вишневецького, що сотками палив українські села, а тисячами розстрілював наших селян за бунт проти свавільної польської шляхти. Того костела, який ятрив весь час наш національний орґанізм та доводив нас до завзятої братовбийчої боротьби.

У нас історія тільки продовжується, а не повторюється. Ми вже маємо за собою історичний досвід що до цего як ставиться до нас Польща і польський римо-католицький костел. В тім нема і не повинно бути вже для нікого ніяких сумнівів. Вони йдуть спільно на загладу українського народа і української церкви. Так було перш так є і тепер.

Чиж дивуватися тим, що думають про будучність українського народа, що знають силу нашої церкви в народі, що вони вимагають в теперішний грізний мент від церковного проводу української церкви мужної, ба навіть геройської постави і оборони церкви і народа.

Чим висша почесть, чим висше становище світське чи церковне тим більший обовязок, тим більша відвічальність. Від своїх провідників має нарід право вимагати світлого розуму, ініціятиви, особистої відваги і пожертвовання, а вже конечно мужної і непохитної постави в обороні своєї нації. Це послідне є конечною вимогою, а хто до цего не надається по своїй вдачі чи переконанню, той повинен бути чесним зі собою і зі своєю нацією і з проводу уступити.

З українського життя в Америці.

ФУЛТОН, Н. И.

Збірка на поміч Інвалідам Української Галицької Армії.

Гр. М. Бунда підняв тут на зборах Товариства Запорозької Січи і на зборах Українського Народного Дому в Фултоні справу допомоги інвалідам Української Галицької Армії. За його закликом вислано на збірку гр. Гавриїла Туркевича й Дмитра Надворняка, і вони зібрали $19.50. На сю кводу зложили:

По $1.00 зложили: Михайло Бунда, Ігнатій Дрозда, Дмитро Надворняк, Гавриїл Туркевич, Ілько Лушний, Василь Пастух, Захарко Палагнюк, Григорій Бедзіш, Роман Липка, Трофим Тупиця, Іван Каменюк; Михайло Гринчук 75 ц.; по 50 цнт. зложили: Магда Захарків, Іван Зеневич, Іван Оленич, Андрій Іваницький, Василь Гудима, Онуфрей Бусько, Стенко Вранвєдж, Іван Зарічний, Мирослав Співак, Лука Роік, Володимир Зарічний, Йосиф Дорчак, Дмитро Олінський, Дмитро Коваль і Ілько Черяк; Іван Фіс 25 ц. Разом $19.50.

НЮ ЙОРК, Н. И.

Нюйорські Січовики на Голодне Село.

Чудно і дивно приходиться нам читати в наших часописях про те, як то по американській Україні наш нарід збирається ратувати наших голодних братів в краю, а у нас в Ню Йорку то виглядає так, немовби ніхто на ту акцію і уваги звертати не береться.

Час і пора Ню Йоркови прийти вже раз до себе і взятися до розумної праці над допомогою старому краеви. Залишити всякі гумбуґи і адвертайзменти про збирання соток тисяч, а не вміти зібрати і кілька соток. Час залишити спори і непорозуміння, а йти одною великою громадою голодне село ратувати. Коли ми поступові, народолюбці,. коли дійсно дбаємо про селянина і робітника на ділі. а не пустих вічевих словах і заявах, то берімся до ратунку того селянина, бо він з голоду гине.

Не кажу, що богато можемо дати, але хоч тільки, скільки ми зібрали на Національну Позичку. А до того, тепер добра нагода для всіх патентованих оборонців робітників і селян показати як то вони дбають про тих селян. Подивімся і слідім тепер за ними, де вони є і що роблять, скільки збирають та скільки самі дають.

Наш національний табор повинен тепер повести допомогову акцію спільно як колись за Позички та Негайної Допомоги.

Січ ім. Б. Хмельницького дає початок тій акції. На січовім святі, яке відбулося 30. мая б. р. зібрано між громадянами та членами Січий ім. Хмельницького і Ольги Бесарабової $40 на голодуючих, які вже вислано до Обеднання.

Це тільки початок, за яким певно підуть другі збірки, які повинні плисти так довго, доки голод в краю.

НЮАРК, Н. ДЖ.

Січове Віче в справі допомоги голодуючим в старому краю.

На поклик місцевої Січи зійшлися місцеві громадяне на віче, яке відбулося дня 31 мая с. р. в церковній галі, щоби порадитися як допомогти своїм братам в старому краю. Треба зазначити, що мимо горячого дня, люди прийшли на віче. Прибув з Філадельфії на віче др. Володимир Г[illegible] визвольної [illegible] ний свідок життя-буття на Великій Україні та Західних Землях. Тому не диво, що в своїй промові бесідник так точно зясував дійсні причини голоду на українських землях. Бесідник говорив: Українська земля медом і молоком текуща. Та ворожі уряди не змігши поконати нас оружем, вхопилися найдикшого, варварського, азіятського способу: виголодити Україну і так її покорити. Одинокий вихід з цього положення, це дальша боротьба за власну незалежну українську державу і свій власний уряд, який має бути для народу тим, чим є батько родині.

Бесідник торкнувся відтак всіх питань, які стоять на дневному порядку нашого громадського життя та зазначив, що більшість з них це питання другорядні. Лиш наші вороги, щоби нас змилити та відвернути нашу увагу від боротьби за державність надають їм більше значіння як вони в дійсности мають.

Американська еміграція мусить тямити, що її завданнє не диктувати краеві свої політичні програми, але помогти зеднанню всіх державницьких чинників та стояти, понад всіма партіями. Не розятрувати ран але їх гоїти; не попадати в зневіру але морально і матеріяльно піддержувати боротьбу в старому краю. Найкращий політичний заповіт для українського народу лишив Перший Начальний Вожд української Галицької Армії в свойому приказі до армії Коли старатись мемо виповнити його, то в скорому часі зеднаються всі наші землі в одну нероздільну, незалежну державу.

Промову бесідника переривали слухачі бурливими оплесками а з окрема тоді, коли він відчитував місця з пропамятного приказу до Армії.

Опісля промовляв Січовий отаман п. Крук та о. сов. Чаплинський. о. Чаплинський своєю горячою промовою загрівав учасників до єдности і праці в користь старого краю. Не зражатися польськими інтриґами, які хочуть кинути Українця проти Українця, але йти прямо до визначеної мети.

Після промови о. Чаплинського заряджено збірку на Голодуючих в старому краю. Треба надіятися, що започата Січовиками праця увінчається повним успіхом та обеднає всі здорові творчі елементи до спільної праці. Коли Січовики дійсно зачнуть вести січову роботу, тоді зеднають собі знова прихильність всього загалу.

НОРТГЕМПТОН, ПА.

Думають помагати будувати Читальню в старім краю.

Збаражчани основували тут комітет для будови Українського Народного Дому в Збаражи, в Галичині. На чолі комітету стоять гр. Іван Вербицький і Іван Ґулька. Сей тимчасовий комітет скликує перші збори в сій справі на пятницю, 5. червня, о годині 7. вечером, до галі під українською православною церквою.

НОРТГЕМПТОН, ПА.

Збираються організувати допомогу старому краеви.

З огляду на те, що якраз люди, котрі повинні давати почин для ратовання старого краю, почали послідними часами кинити в роботі наших свідомих громадян та ще й вживати до сього всякого рода наклепів, Просвітно-запомогове Товариство Радехівського Округа в Нортгемптоні, Па. поста- [illegible] до загального [illegible] рого краю посвідки на всі гроші, вислані до старого краю, та що сі посвідки пятнують очернення як безхарактерну брехню. Сі посвідки Товариство вислало наперед до редакції Свободи, щоб вона могла їх переглянути, а відтак по зверненню їх локаже кождому жертводавцеви, котрий сього забажає.

Щоби кириння ворогів нашого народа не вспіла розбити допомоги старому краеви, згадане товариство не лишень що не думає переставати своеї роботи, але й ще думає її поширити на другі повіти й на другі поля. Треба тут оснувати загальний український допомоговий комітет, який придержувавбися строгої безпартійности, так під зглядом політичним, як і релігійним. В цілі зорганізовання такого комітету скликує комітет, в склад котрого входять: Степан Глущак, яко предсідатель, гр. Павло Ленчук яко писар, Іван Демчик яко скарбник, гр. Степан Ковалишин, Лука Демчук, Антін Костів та Степан Кудрик яко контрольори, — спільну нараду на день 21.. червня на годину 6. вечером, до галі гр. Степана Глущака. Комітет запрошує на сі наради всі відділи всіх наших організацій та всіх громадян, котрим лежить на серци успіх боротьби проти наших відвічних гнобителів.

НЮ ЙОРК, Н. И.

Українські жінки на поміч українським інвалідам.

Послідні вісти, які наспіли зі старого краю від Тов. Українських Інвалідів, ясно вказують, в якім критичнім положенню знаходяться ті, котрі в слушний час наставляли свою грудь в обороні нашої поневоленої вітчини. Голод який лютує з цілою завзятістю по всіх нашихших селах, спинив жертви наших земляків в краю на цю ціль, бо вони самі боряться з голодовою смертю.

Одинока надія цих нещасливців, це поміч всіх земляків в Америці але ця поміч тепер така мала, що як так далі піде то згаданому товариству грозить розвязанне а нашим інвалідам позбавлення послідного кусника хліба та даху над головою. Щоби бодай в части запобігчи лихови Укр. Жіноча Громада поставила собі за ціль використати Неділю Зелених Свят то є 7 червня і збирати жертви де і як тільки дасться.

Виділ Української Жіночої Громади, в склад котрої входять пані С. Абрагамовська яко предсідателька, П. Дембіцька та Е. Гайда яко секретарки, М. Дідоха яко касієрка, постарався о дозвіл у о. П. Понятишина пароха української католицької церкви на збиранне жертв на сю ціль в церкві по Службі Божій.

Жіноча Громада в імени цих нещасливих відзиваєсь до українського громадянства Ню Йорку з сердечною просьбою: Поможіть чим і як хто може! Громада по нитці а бідному сорочка! Доляр, два не зробить нікого бідним, а яку велику поміч дамо цим, котрим поміч дати є нашим обовязком.

В збиранню жертв помагати нам буде також товариство „Чорноморська Січ".

РЕЙМІ, ПА.

Театральна вистава.

Дня 31. мая зараз по Службі Божій в українській католицькій гали, відбулось у нас представленнє „Американський Шляхтич."

Досить простора галя виповнилась так, що аренжери уважали за конечне дати те саме представленнє того самого дня в вечер. Перед представленнем новоприбувший парох о. Козоріз в коротких словах представив користи, які має нарід з кождого народного виступу. Молодіж на тім поли виробляєсь, та спізнає хто вони, чиї діти.

Описувати поодинокі ролі або аматорів булоби цілком злишне, бо штука звісна широко на американських українських сценах. Сказатиб тільки, що п.п. аматори вивязалися зі своїх роль, надсподівано добре. Треба взяти під увагу те, що майже кождий з них перший раз на сцені. Заслужився коло представлення наш дяко-учитель п. Петро Мартинюк.

Прибувша на представленнє вечірна публика складалась виключно з братів Словаків, замешкалих в Реймі. Треба було добре дивитися, щоб знайти нашого чоловіка поміж ними. За се належиться їм тут щира подяка.

Сусід.

РОВМ, Н. И.

Баль на будову Народного Дому в старім краю.

Дня 23. мая с. р. устроєно тут баль на будову народного дому в селі Новосілки, підгаецького повіту.

З балю прийшло 55 долярів, а крім сього зложили ще добровільні жертви Теодор Гречкосій 5 дол., Яків Титул 5 дол., Степан Дрепко 5 дол. та Петро Стахів 2 доляри. Через те до краю можна було вислати 70 долярів.

Комітет зложений з Семена Кузика, яко предсідателя, Івана Ґалая яко секретаря й П. Гусака яко касієра відкликується до всіх щирих односельчан, що розкинені по Злучених Державах і Канаді, відкликнутися на заклик свого рідного села та помогти йому виставити народний дім. Звертати проситься на адресу:

Theodor Hrechkosij
410 Lawrence St., Rome, N. Y.

ФІЛАДЕЛФІЯ, ПА.

Комітет Відбудови Читальні Просвіти в Волчім, в склад котрого входять гр. Василь Волчанський, Семен Староста й Олекса Турінець, збирається розвинути широку працю для виставлення в згаданому селі гарного читальняного дому. Комітет розуміє, що для здвигнення нашого народа з ляцької неволі, треба здвигнути його наперед з тої неволі темноти, в якій він найшовся через довголітнє панування ворогів над ним. Треба піднести народну освіту, а що наші брати знищені війною, не можуть самі сього зробити, то ми, американські іміґранти, мусимо їм в сьому допомогти. Читальня в Волчім вже має гарний початок, бо має площу під читальню, подаровану українським патріотом Миколою Максимом. Коли односельчани Волча відкличуться на заклик комітету та надішлють жертви на адресу Василя Волчанського, 1131 West Cumberland St., то вже не довго будемо ждати, поки в Волчім стане українська читальня а на ній буде повівати синьо-жовтий прапор.

В. БУДЗИНОВСЬКИЙ

Послідний Ногай.

(Історичне оповіданнє).

(Свобідно за Купером)

(21)

— Тої бранки, котра нині прийшла до нас і віддалася під мою опіку, тобі не дам, бо вона була твоя бранка, але тепер вже не є.

— Як не є?! Чому не є?

— Бо тепер вона бранка моїх гостий. Як ти взяв її военним промислом від її батька, так вони взяли її военним промислом від тебе. Було на сторожи поставити ліпших лицарів, ніж були ті, котрі дали себе зарізати. Хоч я твій приятель, то для тебе не буду ломити наших прадідних военних звичаїв.

Досада троха не розперла Ямана. Він хвилю думав і знов виїхав з погрозою, але вже тяжшого калібру.

— Поклику́ешся на военний звичай. Чи знаєш, що военний звичай каже зробити з военним шпіоном?

— Не ти будеш вчити мене!

— Чи твій военний звичай такий, щоби гостити у себе военних шпіонів? Що бей, що султан скаже, коли піде поговір, що ваші Ногайці, котрих вони приняли під свій покров і дали їм захист, гостять шпіонів Хмельницького, шпіонів московського царя?!

— Не вже! — Темірез крикнув здрігнувшись. — Вони справді шпіони?

— Поміркуй і сам скажи, чи ні. Вони козаки з того війска, котре разом з Москалями, в урочищу Явірник побило Ляхів [illegible] ства, яке наш бей і наш султан післав Ляхам на поміч. В тім бою вигибла більша половина лицарства з мого аула. Щож тих твоїх гостий привело сюди, як не шпіонське ремесло?!

— Привести їх сюди! Привести всіх, разом з обома бранками! — Темірез приказав, звертаючися до своїх лицарів.

Привели Тихоліза, Крису, Гамера, Варку і Христю.

— Хто ти і чого сюди прийшов? — Темірез спитав Тихоліза.

— Я Запорожець в службі сотника Лаврина.

— Лаврин сотник Хмельницького? Побив Татар на урочищи Явірник? Ти був там?

— Всьо було так, як ти кажеш. Ми били Ляхів, а що з ними були Татари, то й їм мусіло щось дістатися. Сюди прийшов, щоби видобути з ясиру дівчину і захистити її у тебе... у давного союзника і приятеля нашого гетьмана."

— Ти хто і чого сюди прийшов? — Темірез звернувся до Криси.

— Се, що сказав сей Запорожець, то так, як би й я сказав. Між нами лиш та ріжниця, що я сотенний осаула у Лаврина.

— А що ти скажеш? — Темірез спитав Гамера.

— Я робив ту службу, яку робили мої оба товариші. В урочищи Явірник я вислав неодного Ляха на той світ і неодного Ямановаго товариша на са[illegible] Між мною і моїми товаришами та ріжниця, що вони Українці, а я Татарин. Ще й Ногаєць... ще й Ногаєць з вашого аула, з котрого вийшов мій батько.

Навкруги роздався крик обурення. Темірез підвів руку на знак, що хоче говорити. Настала мертва тишина. Старець звернувся до Ямана і показуючи на Тихоліза й Крису, промовив.

— Ті два прийшли до нас, очивидно, як шпіони. Ми маємо право й обовязок відіслати їх до бея. А що тепер є небезпека втечі, то ми повинні таки самі вбити їх. Але вони найбільше провинилися супроти твого лицарства. Отже ти возьми їх собі і зроби з ними що схочеш. Звязати їх!

Крису і Тихоліза обскочили Татари, повязали їм руки на спині і взали між себе.

— Обі бранки також возьми собі. Та, котру ти сам умістив у нас, без сумніву твоя. Та друга, котра нині до. нас прийшла, бранка шпіонів. Передаючи їх тобі, передаю також їх власність.

— А той Татарин також їх товариш. Чому його не даєш мені? — Яман спитав нахабно, показуючи на Гамера.

— Він наш! — Темірез відповів і звернувся до Гамера.

— Твої гріхи, хлопче, о много тяжші, ніж гріхи твоїх христіянських товаришів. Наш аул, то найшляхотнійший, бо царський рід ногайської орди. Перший твій гріх те, що ти покинув аул і товаришів, коли ми опинилися в скрутнім положенню. Не знаю, чому я не чув про се, що якийсь наш молодець втік від нас! Ще тяжший твій гріх в тім, що будучи в союзі з нашим ворогом, а Москаль наш ворог, закрався до нас як його шпіон. Се перший случай в нашім роді, в нашій орді. Твій гріх відпокутуєш на палю і то зараз, в очах наших сусідів! Хлопці, до діла!

Хлопці скочили до мажі, виймили дишля, принесли на майдан і стали затісувати його тонший кінець. Инші вхопили Гамера і потягли його до дишля. Один вхопив його за кафтан і сіпнувши сильно, стягнув з него разом з сорочкою. Ц тій хвили всі ті, що держали Гамера, неначе задеревіли. Відняли від него руки і стали неподвижно впяливши в него свої очи. Той, що з него стягнув кафтан, відскочив взад, неначеб його щось вжалило. Станув з широко отвореними з жаху очима і ротом, показуючи рукою на грудь Гамера, на котрій видніли витатуовані синьою краскою три стріли. Малу хвилину роскошувався Гамер своїм триюмфом і приказуючим рухом руки візвав товпу, щоби розступилася. Коли народ подався взад, він, неначе володар, пан життя і смерти свого народу, промовив:

— Славне лицарство! Протри очи і придивися, хто перед тобою. Моя доля, ваша доля. Мені призначено привернути вам давну силу і славу. Моя кров пролята вашими руками довершилаби руїни вашого племени.

Темірез також стояв хвилю мов громом пораженний. Очунявши спитав тихим голосом

— Хто ти?

— Я Гамер-Ногай, син Мурат-Ногай-мурзи.

— Послідна година Теміреза наближаєся! — старець промовив зворушений. — Ті години, що вже за мною, перейшли в темряві. Нарешті надходить ясна година. Хоч послідна, але ясна! Алах змилосердився над мною, бо побачу сходяче сонце.

Придившися ліпше Гамерови, старець тягнув дальше:

— Чи я спав тільки літ? Чи літа між твоєю появою в зад аж до хвилі, коли Ногай-мурза прийшов до мене працатися, були тільки сном? Дивлячися на тебе, я неначе бачу його. Коли він в послідне стояв перед мною, я також був молодий, здоровий, дужий. Тепер моє рамя зівяле, як галузь завмираючого дуба, та проте перед мною Ногай мурза такий, який був трицять років тому... Але то не він сам, то його син. І тямлю, неначе то вчера було, його послідні слова: „Тільки ти один знаєш тайну мого роду, знаєш стару ворожбу. Іду в світ шукати моеї долі, долі мого народу. Верну тільки тоді, коли знайду її. Як не верну ні я, ні мій син, коли буду мати якого, то се знак, що я не знайшов, чого шукав, що мій народ згине так само, як я згинув." Так він сказав, відходячи від нас. Відколи пішов; я про него не чув нічого. Я гадав, що він загинув. Аж ось вернув, хоч не він сам, то його син. Хиба твій батько знайшов свою долю? Ти приходиш...

— Батько не знайшов, але я знайшов. Помагають мені мої приятелі.

Гамер приступив до Тихоліза і розтяв лика, якими були спутані його руки. Потому те саме зробив з путами Криси...

— То не шпіони! — крикнув. — То мої і ваші приятелі. Сей Запорожець не раз і не два спас життє мому батькови і мені. До них Яман не має ніякого права. І до сеї дівчини ні. Вона була його бранка. Тепер вона бранка моя і моїх приятелів. Ми маємо право [illegible] її на волю.

СЛОВНИК НАЙВАЖНІЙШИХ МАЛОЗРОЗУМІЛИХ СЛІВ.

Пояснені тут слова часто стрічаємо в газетах, або чуємо на нарадах, зборіах та вічах.

Автономія — самоуправа; самоврядування.

Агітатор — той, що ширить якісь думки, нпр. людина, що з доручення якоїсь партії (сторонництва) або гуртка людей поширює думки тої партії чи гуртка в промовах або бесідах з людьми.

Аграрій — великий земельний власник; дідич; поміщик.

Аграрний — земельний.

Адміністрація— управа; заряд; уряд.

Активний — діяльний; чинний.

Анархія — безлад.

Анексія — прилучення чужої землі державою — звичайно шляхом насильства.

Анектувати — прилучити; загарбати.

Буржуа — людина, що живе з доходів від власного майна (капіталу) — чи то з землі, чи з торговлі, чи з фабрики (але не з свого власного труду).

Бюро — управа; контора.

Ґарантія, ґваранція — забезпечення; забезпека.

Девіз — гасло; знак; поклик.

Делеґат — висланець.

Делеґувати — висилати з порученнями.

Демократія — народоправство, т. є. лад в державі, при котрому вся влада належить народови або безпосередньо, або через виборних (послів у соймі чи парляменті).

Демос — народ; люд.

Еволюція — розвиток.

Економія — наука про господарство.

Економічний— господарський.

Експорт — вивіз (за границю).

Елемент — живло; стихія.

Елементарний — живловий; стихійний.

Еміґрант — той, що вийшов у чужину з рідного краю.

Еміссар — висланець уряду або якогось громадського (політичного) гуртка для виконання якогось доручення чи діла.

Етноґраф — учений, що списує життя і побут народу.

Етноґрафія — наука про життя і побут народу.

Ідеал — та мета, котру хтось (людина чи нарід) бажає осягнути.

Ідеальний — небуденний; зразковий.

Імперіялізм — великодержавність; змагання поширити державу через загарбування инших, чужих земель.

Імперіяліст — охочий загарбувати чужі землі.

Імпорт — ввіз (з заграниці).

Індивідуальний — особовий; одиночний.

Інспектор — урядовець для нагляду в якімнебудь уряді або в підприємстві.

Інституція — установа; товариство.

Інструктор — людина, призначена для заведення належного порядку в якімнебудь ділі, — інструктор господарства навчить і покаже, як треба вміло і корисно господарювати.

Інструкція — вказівка; доручення; наказ.

Інтернаціонал — міжнародня спілка робітників.

Інформація — вказівка; пояснення.

Кавція — порука; забезпека.

Капітал — майно ріжного рода, — в домах, фабриках, торговельних складах, в ланах, грошах і т. п.

Капіталізм — такий господарський лад, при котрому в руках небагатьох людей скупчуються великі багацтва, — капітали, — в грошах, фабриках, торговельних складах і земельних маєтках.

Квестія — питання; справа.

Комісар — післанець уряду; уповноважений уряду для виконування урядових обовязків.

Комісія — вибраний, а зложений гурток людей, призначений для упорядковання якогось ...

Комітет — управа; заряд в громадських справах, вибраний якоюсь громадою або гуртом людей.

Комуна — громадська спільність.

Комунізм — такий громадсько-державний лад, де не має приватної власности, а все майно повинно бути власністю того загалу, котрий складає дану державу.

Конституція — такий державний лад, при котрому є народне представництво і законно означені права і обовязки кождого громадянина.

Контрибуція — одноразовий грошевий податок, наложений на населення завойованого краю.

Контрреволюція — намагання, шляхом державного перевороту скасувати здобутки революції.

Конфедерація— спілка держав, в котрій кождий член спілки (держави) заховує всі свої права.

Конференція — зїзд; нарада.

Конфіскація — насильне відобрання владою чужого добра.

Кооперація — спільництво.

Кріза — перелом (в життю людини, громадянства або держави).

Культура — вищий ступінь розвитку людини, усе те, чим людина відріжняється в своїому життю від дикунів та нерозвинених чи неосвічених людей — віра, звичаї, закони, промисли, винаходи, освіта, наука, побут і т. п.

Курс — вартість; цінність.

Лозунґ — гасло; клич.

Маґістрат — орґан міської самоуправи: міська рада та управа.

Мітинґ — віче; рада.

Міліція — народня збройна (військова) оборона.

Монархія — держава, де найвищу власть має одна людина по праву спадщини, — цісар, король, князь.

Муніціпалітет — право самоуправи по містах.

Нація — кождий дозрілий нарід, т. є. такий, що має свою мову, звичаї, історію, культуру, спільні справи і визнає свою спільність. Нпр. ми визнаємо, що український нарід в Галичині, на Волині, Холмщині, Полісю, в Чехословаччині (на Закарпаттю), на правобережній Україні (Поділля, Київщина, Чернигівщина), на лівобережній Україні (Полтавщина, Харківщина, Катеринославщина), на степах (Херсонщина), на Кубані, а також еміґранти на Зеленім Клині (в Азії) і в Америці є одним народом, бо ми маємо спільну мову (з маленькими відмінами — діялектами), спільні звичаї, обичаї, спільну літературу, минуле життя (історію), отже ми є українською нацією.

Націоналізація — повернення землі, фабрик, залізниць і ин. на спільну власність народу.

Нормальний— звичайний; правильний.

Оратор— промовець; бесідник.

Орґанізація — обєднанне людий для спільної діяльности.

Орґанізатор — громадський діяч, що обєднує людей для спільної праці.

Орґанізм — тіло.

Орґан — частина орґанізму, знаряд до роботи, — до виконання якогось діла.

Парлямент — виборна рада, що встановляє закони для держави.

... нання для осягнення наміченних цілей однакових громадських поглядів.

Пасивний — нечинний; байдужний.

Політик — діяч, котрий займається громадськими і державними справами.

Політика — діяльність в громадських і державних справах.

Президія — виборні керманичі зборів, товариств, спілок і т. п.

Провокація — підступність; підступна, злобна і шкідлива намова.

Проґрес — поступ; розвиток.

Пролетар — людина, що не має ніякої власности і живе тільки з власної праці.

Професія — звання; спосіб заробковання.

Реакція — назадництво; вспятництво; поворот назад.

Революція — повалення громадського або державного ладу, переведеного народом мимо волі державних керманичів.

Режім — лад; порядок.

Республика — державний лад, в котрому народ передає найвищу владу одній людині — або кільком людям на означений час.

Реформа— зміна або перестрій в громадському чи державному життю, переведені пляново і доцільно.

Соціялізм — такий громадський лад, де не має бути приватної (особистої) власности, а все має бути спільне, — це таке царство, де кожда людина праці мала би працювати по змозі, а одержувати все потрібне згідно з потребою.

Статистика — наука, що числами (цифрами) виказує усі сторони життя держави або громади, як нпр. статистика (показчик цифрами) людности, смертности, врожаїв, пожарів, шкід і т. п.

Суверенність — верховне право народу і окремої людини порядкувати собою.

Суверенний — народ, що має те верховне право і може ним надїлити покликану на те особу (цісаря, короля, князя, президента репуб.) або окрему інституцію (парлямент, тощо). Особа, що їй народ передав найвище право, називається сувереном.

Толеранція — терпимість; потурання.

Універсал— розпорядження до всього населення про якусь важну постанову державної управи. Універсали видавали в старовину на Вкраїні гетьмани, а кілька літ тому Центральна Рада в Київі.

Федерація — такий державний лад, при котрому кождий народ або країна має суверенну автономію, а тільки деякі справи (як нпр. заграннична політика, монета, тощо) є спільні для всіх народів чи країн, що становлять федерацію (спілку).

Фонд — гроші, або майно, що належить якій небудь громаді людей, державі або товариству для певної мети.

Юридичний — правовий; законний.

Юрист — правник (адвокат, суддя).

СПИС СТРАВ ІЗ 1303 РОКУ.

Спис страв із 1303 р. заховався до наших часів. А саме з нагоди посвячення церкви в Вайсенфельс (у Німеччині) у честь епископа Брунона Цайца. Із цего документу пізнаємо, який то був „скромненький" обід. Подавали: зупу з яєць із шафраном, зернятами перцю і з медом; пшоно, ярину, баранину з цибулею, печену курку із сливками, зупу з штокфіша (тріска Ґадус морґуа) з оливою й родзинками, лящ (риба — Ципрінус брама) в оливі печений, смажений угор із перцем, печені піклінґи з муштардою. Душена в квасному сосі риба, дрібні пташки в смальці, печені з редькою, вепрова шинка з огірками. На другий день подавали: жовту вепровину (в шафрані), яєшню з медом і виноградом, печений оселедець; рибки з родзинками, молоденькі лящі, що остали з попереднього дня; печена гуска з морквою; солена щука з салатою й яйцями, ґалярєтою й міґдалами.

Відшкодування.

Продавець газет: Коли міністер паде, тоді підноситься мій оборот. („Лє Журналь" — Париж).

— Чи ви, пані, залюбки танцюєте?

— О, ще як, пане!

— Коли так, то не зле булоб як би ви вчилися танцювати. (Лє Пті Парізієн).

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

Гр. П. Романишин, Сетрел Фолз, Ровд Айленд. — Кільоґрам, або коротко „Кільо", — пишеться в скороченню „кг",— має два фунти і дві десяті фунта. Значить, 5 кільограмів має 11 американських фунтів.

Кільоґрам має 100 декаґрамів (скорочується — дкг). 50 декаґрамів буде отже коло 1 американського фунта та 1 десятої фунта.

Літра має 10 децилітрів. Літра се трохи більше як американська кварта. (Докладно, 1 літра рівняється 1,06 американської кварти).

ЖАРТИ

Згадка. — Знаєш, жіночко, не можу згадати без сльоз в очах тих часів, як ми були заручені а ти за тяжко запрацьовані гроші купила мені на Новий рік годинник. — Так... а ти заставив його!

Журба камінічника.

Камінічник (до свого сина гуляки): Алеж хлопче, ведеш таке гуляще життя, що мені вже годі видержати. Тепер уже пятий раз мушу через тебе підвисшити чинш усім льокаторам!

Статистика доказує, що між арештантами є ледви одна часть жонатих, а дві треті є нежонаті. — То причина цьому така, — відповів песиміст — що люди волять дати замкнутися як оженитися.

Власні зуби. — Панно Марійко, мені здається, що ваша приятелька не має власних зубів. — Щож це вам знову! То її власні зуби. Я сама місяць тому бачила її рахунок, виплатила дентистові останню рату за них.

Загадка. — Завдам вам загадку, а хто не відгадав платить за кару мені одного доляра. — Добре. — Як вариться дві риби в трох горшках, щоби їх не краяти? — (Ніхто не знає відгадати і кождий з товариства платить по долярові). — Так ви скажіть тепер нам, як їх варити? — Я також не знаю, отже даю собі за кару доляра.

Добре лікарство. — Той пан, що купував у нас еліксір на поріст волосся, знову приходив. — І купив ще одну фляшку? — Ні... замовив перуку.

В гостинниці. — Вейтер! той бефштек пригадує мені мого касієра! — Як жеж це так? — Якось не маю до нього довіря.

Наші діти.

Мати (питається 2-літної Оленки): Навіщо маємо очи? — Щоби дивитись. — А ніс? — Щоби ним нюхати. — А вуха? — До телефону.

Добрий знакомий. — Скажіть панови, що я був тут, але не застав його. — А як імення? — Не треба. Ваш пан добре знає мене.

Сестрінець: Дорогенькі вуйку, може сказати зробити вам вприскнення методою відмолодження?

Вуйко: Так, мій любий, зробили це, а я за те напишу ліпше ...

ПОЗІР! ПОЗІР!

Сим подається до відома всім нашим читачам, що присилаючи до поміщення ріжні оголошення до часопису „Свобода", треба рівночасно враз з оголошенням присилати і належитість за них. Щоби читачі могли орієнтуватися яка належитість має бути прислана враз з даним оголошенням, будуть ласкаві за кожде написане в оголошенню одно слово числити 2 цт. Коли таке оголошення має 30 або більше слів. За оголошення котрі не мають 30 слів платиться 50 цнт. за раз. Виняток творять лишень відділи У. Н. Союза, котрих оголошення мають бути підписані місцевим урядом відділу. Всі оголошення мають бути присилані до адміністрації „Свобода" 5—6 днів перед днем оголошення їх в часописі, бо колиби вимагала сего потреба, буде час порозумітися зі сторонами, котрі ... не хотять при- ... стосоватися і придержуватися позиченим, не можуть відтак нарікати ... не будуть ...